## 5.5. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

**TOIMINTA-AJATUS**

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa varhaiskasvatuksesta, esi- ja perusopetuksesta, nuoriso-, kulttuuri-, kirjasto,- ja liikuntapalveluista sekä terveyden, osallisuuden, kotoutumisen ja hyvinvoinnin edistämisestä yhteistyössä muiden kunnan palveluiden ja yhteisöjen kanssa.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta päättää vastuualueellaan toiminnassa noudatettavista perusteista ja yleisistä ohjeista, palveluidensa kehittämisestä, painopistealueista ja toimintasuunnitelmista. Lautakunta valmistelee ja tekee esityksiä sivistys- ja hyvinvointipalveluihin tarvittavista määrärahoista. Sivistys- ja hyvinvointilautakuntaan kuuluu seitsemän (7) jäsentä, joista jokaiselle on nimetty varajäsen.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta kokoontuu kerran kuukaudessa elokuusta kesäkuuhun, heinäkuussa vain tarpeen mukaan.

Lautakunnan esittelijänä toimii rehtori-sivistysjohtaja ja pöytäkirjanpitäjänä hallinto- ja taloussuunnittelija.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut toteutetaan lakien, asetusten ja normien sekä kuntastrategian mukaisesti suunnitellen, toimien, kehittäen ja johtaen.

Lautakunnan vastuualueelle kuuluvat hyvinvoinnin, osallisuuden ja kotoutumisen edistämisen, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, iltapäiväkerhotoiminnan, kirjaston ja kulttuurin sekä vapaa-ajan palvelut (nuoriso- ja liikuntapalvelut) ja vapaan sivistystyön palvelut.

### 5.5.1. Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden hallinto

**TOIMINTA-AJATUS**

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut tarjoavat kestävällä tavalla hyvän arjen palveluita hyvinvoinnin, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, kirjaston ja kulttuurin, vapaa-ajan, liikunnan, nuorisotyön sekä vapaan sivistystyön palveluita lisäten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, osallisuutta ja kuntalaisten hyvinvointia. Sivistys- ja hyvinvointipalveluilla tavoitetaan kokonaisia ikäluokkia ja ne koskettavat kaikkia kuntalaisia.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut edistävät kunnan vetovoimaisuutta ja luovat edellytyksiä sekä mahdollisuuksia elää aktiivista, luovaa ja merkityksellistä elämää; oppia, kasvaa ja kehittyä sekä voida mahdollisimman hyvin.

**##01-5100 PALVELUSUUNNITELMA##**

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Palveluissa edistetään sosiaalista, taloudellista ja kestävyyttä sekä yhteistyötä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. | Kestävyysteema sisältyy toimintasuunnitelmiin ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen.<br><br>Hankinnat toteutetaan vastuullisesti.<br><br>Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen tapahtumissa, päätöksenteossa sekä arkityössä. | Kaikessa toiminnassa ja osaamisen kehittämisessä huomioidaan kestävyys. Ympäristökriteerit sisältävien hankintojen osuudessa tavoitellaan vähintään 80% tasoa.<br><br>Kirjataan tapahtumien ja tilaisuuksien sekä osallistujien lukumäärä. Toteutuneissa palveluissa arvioidaan erityisesti hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemuksia |
| **Hyvinvointi** | | |
| Juhlistetaan Suomi 110-juhlavuotta | Sivistys- ja hyvinvointipalvelut huomioivat Suomi 110-juhlavuoden palveluissaan | Suomi 110- juhlavuosi näkyy sivistys- ja hyvinvointipalveluissa syksyn 2027 ajan jokaisen kuntalaisen arjessa sekä juhlassa. |
| **Elinvoima** | | |
| Neljän kunnan keskisuomalaissavolainen (Hankasalmi, Joutsa, Kangasniemi ja Toivakka) perusopetuksen kehittämishanke käynnistyy konkreettisesti tasavertaisessa yhteistyössä kuntien kesken, Toivakka emäntäkuntana. | Hankekoordinaattorin, hankkeen ohjausryhmän ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyössä luomme pohjaa laajemmallekin alueelliselle eri palveluiden yhteistyölle. | Perusopetuksen neljän kunnan kehittämishanke toimii veturina laajemmallekin yhteistyölle kuntien kesken. |
| Perusopetuksen kehittämishanke toimii mallina myös muiden palveluiden yhteistyölle yli kunta- ja maakuntarajojen. | Järjestämme yhteistyöseminaarin, jossa mukana sivistyspalveluiden johtajat, kunnanjohtajat sekä päättäjien puheenjohtajisto jokaisesta kunnasta. | Arjen yhteistyössä nähdään yhä enemmän monipuolisia yhteistyömahdollisuuksia. |

## SIVISTYSPALVELUIDEN HALLINTO (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Tuet ja avustukset | 1 650 | 1 000 | 194 400 |
| **Toimintatuotot yht.** | **1 650** | **1 000** | **194 400** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | -103 025 | -149 596 | -197 271 |
| Palvelujen ostot | -33 225 | -17 596 | -38 064 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -2 612 | -1 700 | -68 600 |
| Muut toimintakulut | -91 | 0 | 0 |
| **Toimintakulut yht.** | **-138 953** | **-168 892** | **-303 935** |
| **Toimintakate** | **-137 303** | **-167 892** | **-109 535** |
| Poistot ja arvonalentumiset | -814 | -814 | -475 |
| **Yhteensä** | **-138 116** | **-168 706** | **-110 010** |

### 5.5.2. Perusopetus

**TOIMINTA-AJATUS**

**Opetuspalvelut**Perusopetuksen tehtävänä on edistää sivistystä, merkityksellistä elämää, toivoa, toimijuutta ja yhteistä hyvää (Peruskouluvisio 2045).

Laadukas opetus- ja kasvatustyö on tärkeää jokaisena koulupäivänä. Koulu tavoittaa kaikki lapset ja nuoret. Koulussa opitaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamia elämisen taitoja, joita perusopetuksen oppiaineissa rakennetaan kunkin tiedon- ja taidonalan sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen.

Lukuvuoden 2026 – 2027 painopisteenä on turvallinen ja hyvinvointia edistävä kouluarki.

Opettajien tulee havaita oppilaiden oppimisen, koulunkäynnin sekä hyvinvoinnin ja opiskeluhuollon tuen tarpeet mahdollistaen oikea-aikainen, riittävän pitkäkestoinen ja toimiva ryhmä- ja oppilaskohtainen tuki. Osallisuutta ja oppimista edistävät oppimisympäristöt eivät muodostu vain tilojen fyysisistä tekijöistä, vaan tarvitaan myös henkinen ja sosiaalinen ympäristö vastaamaan oppilaiden toiminnallisiin, psyykkisiin ja turvallisuuteen, oppimisen edistämiseen liittyviin tarpeisiin. Riittävällä ja osaavalla, ammattitaitoisella ohjaus- ja avustajahenkilöstöllä ja viihtyisällä sekä toimivalla työympäristöllä mahdollistetaan oppimista edistävät oppimisympäristöt sekä digitaalisesti toimivin yhteyksin ja laittein myös sähköiset oppimisympäristöt.

Toivakan kunnan yhtenäisessä perusopetuksessa toimii kaksi koulua, Toivakan koulukeskus ja Kankaisten kyläkoulu. Syntyvyyden mukainen ennustettu oppilasmäärä on laskussa siten, että lukuvuonna 2026 – 2027 koulujen yhteenlaskettu oppilasmäärä on 309, lukuvuonna 2031- 2032 koulujen oppilasmäärä yhteensä on 195: Kankaisilla oppilaita ennusteen mukaan yhteensä 21, Toivakan koulukeskuksessa yhteensä 174.

Perusopetuslain, Opetushallituksen koulukuljetusoppaan sekä Toivakan koulukuljetussäännön mukaan esi- ja perusopetuksen oppilaistamme noin puolet ovat oikeutettuja koulukuljetukseen.

Kouluja johtavat rehtori-sivistysjohtaja ja virka-apulaisrehtori tiiviissä yhteistyössä koulujen johtoryhmän kanssa. Johtoryhmään kuuluvatrehtori-sivistysjohtaja, virka-apulaisrehtori, koulusihteeri, aineenopettaja, luokanopettaja, erityisluokanopettaja ja NEPSY-kasvatusohjaaja sekä tarpeen mukaan oppilasedustus. Johtoryhmä kokoontuu kokouksiin kaksi kertaa kuukaudessa koko lukuvuoden ajan.

Valtion hankeavustuksella toteutuvat koulujen kerhotoiminta, Joutsan ja Toivakan kuntien yhteinen uimaopetus, Liikkuva koulu-toiminta, neljän kunnan (Hankasalmi, Joutsa, Kangasniemi ja Toivakka) yhteinen esi- ja perusopetuksen . Koulut ovat mukana myös Yhteisessä koulussa- seudullisessa hankkeessa, pilottina JAMK:n Ankkuri-toiminnan kehittämishankkeessa (5.-9. luokat), Keski-Suomen Sivistys- ja oppimisverkostossa (KESO) sekä TIMMS 2027- tutkimuksessa (4. luokat) ja kansallisessa Komentosiltaverkostossa.

**Kankaisten kyläkoulu**Kankaisten kyläkoululla on kevätlukukaudella 2026 – 2027 vuosiluokkien 1-6 oppilaita yhteensä 40, kolmessa yhdysluokassa (1.– 2., 3.– 4. ja 5.– 6. luokat). Koululla

työskentelee vakituinen koulunkäynnin ohjaaja, joka toimii myös iltapäivätoiminnan koordinaatio- ja ohjaustehtävässä. Määräaikaisia koulunkäynnin ohjaajia/ kouluavustajia keväällä 2027 on kaksi. Syyslukukaudella 2026 – 2027 oppilaita on yhteensä 37.

Kankaisten kyläkoulun ryhmä- ja oppilaskohtaista tukea antavat luokanopettajien lisäksi kiertävä erityisopettaja ja aineenopettaja.

Jos Kankaisten kyläkoulun oppilaalla tuen tarve on niin suuri, että kyläkoululla ei tuen resurssi riitä, tehdään päätös oppilaan koulupaikan siirtymisestä koulukeskukselle.

Kankaisten kyläkoulun yhteydessä toimii myös eskari- viskari- ryhmä ja päiväkoti Ruuhiryhmä.

**Toivakan koulukeskus**Toivakan koulukeskuksella on kevätlukukaudella 2026 – 2027 vuosiluokkien 0-9 oppilaita yhteensä 269. Kaksisarjaisia ikäluokkia on 5.-9. luokilla, yksisarjaisia vuosiluokilla 1.-4.

Opetusryhmät pidetään pieninä, oppilaat jaetaan tarvittaessa kahdeksi rinnakkaisluokaksi ja tuen tarpeiden mukaan arvioiden muodostetaan jakotunteja, järjestetään joustavaa ryhmittelyä ja samanaikaisopetusta.

Toivakan koulukeskuksessa on kevätlukukaudella 2026 – 2027 kahdeksan luokanopettajaa, syyslukukaudella 2027 – 2028 seitsemän. Syksystä 2027 alkaen kaikki luokanopettajat ovat vakituisissa tehtävissä. Luokanopettajista viidellä on vakituinen virka, kahdella vakituinen, päätoiminen tuntiopettajuus. Luokanopetuksen tuntiopettajista toisella on myös aineenopettajakelpoisuus.

Aineenopettajia kevätlukukaudella 2026 – 2027 kolmetoista, joista virkalehtoreita on kaksi; vakituisia, päätoimisia aineenopetuksen tuntiopettajia on kahdeksan. Sivutoimisia vakituisia tuntiopettajia on yksi ja määräaikaisia aineenopettajia kaksi. Aineenopetuksen tuntiopettajia on kuusi, joista kaksi on määräaikaisia. Lisäksi eri aineita opetetaan ns. vaihtotunteina.

Opettajista usea opettaa myös samanaikaisopettajana antaen oppilasryhmälle ryhmämuotoista tukea.

Erityisopettajia koulukeskuksella on määräaikaisessa tehtävässä kaksi, joista toinen antaa ryhmä- ja oppilaskohtaista tukea myös Kankaisten kyläkoululla. Erityisluokanopettajia on vakituisissa tehtävissä kolme, joista kaksi opettaa pienryhmissä ja yksi erityisluokassa.

Koulukeskuksella vahvaa neuropsykiatrista NEPSY-tukea antaa kasvatusohjaaja. Tuki on ennaltaehkäisevää, mutta kohdistuu etenkin niiden oppilaiden haasteiden tukemiseen, joiden tukemiseksi ja ohjaamiseksi tarvitaan erityisosaamista. NEPSY-kasvatusohjaaja koordinoi myös koulunkäynnin ohjaustyötä sekä koulunuorisotyötä ja toimii aktiivisesti useissa eri tukiverkostossa.

KaMu (kaikki mukaan) kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen toimintaa järjestetään osana koulutyötä kolmen opettajan ja NEPSY-kasvatusohjaajan toimesta.

Koulunkäynnin ohjaajien ja kouluavustajien lukumäärä kevätlukukaudella 2026 – 2027 on 11, syyslukukaudella 2027 – 2028 10. Ohjaajista kolmen työ jakautuu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen kesken. Kouluavustaja

(koulukeskuksella yksi) palkataan moniammatillisesti arvioiden oppilaalle, joiden koulunkäyntiin liittyy koulunkäynnin tai turvallisuuden haasteita. Koulunkäynnin ohjaajista vakituisia on seitsemän. Määräaikaisista ohjaajista yksi on palkattu oppisopimuksella.

Kaikilla oppilailla on oppimisen ja käyttäytymisen pulmissa oikeus saada riittävästi tukea myös hyvinvointialueelta saatavien opiskeluhuollon palveluista koulupsykologilta, koulukuraattorilta ja kouluterveydenhuollosta.

Osa-aikaista nuorisotyötä koulussa/ koulunuorisotyötä tehdään hankerahoituksella vuoden 2026 loppuun saakka. Vuoden 2027 alusta esitetään eläköityneen koulunkäynnin ohjaajan tilalle vakituisen nuorisotyöntekijän palkkaamista kokoaikaisena sekä koulunuorisotyötä- että vapaa-ajan nuorisotyötä tekemään.

**Perusopetuksen iltapäivätoiminta IIPPARI**Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain 628/1998 mukaista perusopetuksen oppilaille suunnattua ohjattua toimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa. Perusopetuslain mukaisesti Opetushallitus päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä antamalla toimintaa varten perusteet. Perusteiden pohjalta laadimme lukuvuosittain paikallisen toimintasuunnitelman. Toiminnan nimenä käytämme sanaa IIPPARI.

IIPPARI- toiminnan järjestämisen yhteiskunnallisena lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle. Toiminta tukee vanhemmuutta antamalla käytännön apua perhe-, koulu- ja työelämän yhteensovittamisessa. Toiminnassa lapsi ei ole oppilaan roolissa vaan hänestä käytetään nimitystä lapsi. Toiminnan tarkoituksena ei siis ole koulupäivän jatkaminen, vaan se on lapsen ohjattua/valvottua

vapaa-aikaa. IIPPARI- ohjaajat suunnittelevat toiminnan varsinaisen sisällön ja vastaavat sen toteuttamisesta.

**##01-5200 PALVELUSUUNNITELMA##**

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Kestävyystarinamme rakentuu ja konkretisoituu kouluarjessa. | Hankinnoissa ja opetuksessa huomioidaan näkyvästi kestävien valintojen ja kestävyysosaamisen välttämättömyys. | Koulujen kestävyyskasvatus ja -opetus on tehty näkyväksi ja koulukulttuurin kestävyyden tilannekuva on edistynyt kestävän koulun lähtöselvityksen ohjaamana (puuttuva, alkava, kehittynyt, edistynyt). |
| | Laaditaan koulujen kestävyyskasvatussuunnitelma kestävän koulun lähtöselvityksen pohjalta | Kestävyyssuunnitelma on osa koulujen toimintasuunnitelmaa |
| | Nimetään koulujen kestävyys-agentit | Kouluilla on kestävyys-agentit ja kestävyysosaaminen vahvistuu. |

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Hyvinvointi** | | |
| Aidon osallisuuden ja hyvinvointioppimisen monipuolisten työtapojen kehittäminen. | Oppilaiden aktiivisuus tukioppilas- ja oppilaskuntatoiminnassa,<br>oppilaiden osallistaminen koulujen yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä, nuorisovakassa sekä koulujen johtoryhmässä.<br><br>Koulunuorisotyön vakinaistaminen ja toimintatapojen vakiinnuttaminen. | Oppilaskunnan, tukioppilastoiminnan, työryhmien sekä yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kokoukset/ yhteistyötoiminta toteutuvat suunnitellusti.<br>Vähintään 80 % oppilaista kokee voivansa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kouluarjessa.<br>Koulujen vanhempaintoiminnassa toteutuu myös koulujen yhteistyö.<br>Koulunuorisotyö on sisällytetty koulutyön rakenteisiin, suunnitelmiin ja toimintatapoihin. |
| Suomi 110- juhlavuosi | Lukuvuoden 2027 – 2028 syyslukukausi painottuu Suomi 110- juhlavuoden sisältöihin ja tapahtumiin | Toivakan perusopetuksessa on toteutettu Suomea juhlistava syyslukukausi monipuolisin sisällöin ja tietotavoittein. |
| **Elinvoima** | | |
| Laadukas esi- ja perusopetus on veto- ja pitovoimatekijä. | Koulujen toiminnasta viestiminen eri viestintäkanavissa monipuolisin tavoin. | Koulujen oppilasmäärät pysyvät vähintään nykytasolla. |
| **Infrastruktuuri** | | |
| Oppimisympäristöjen toiminnallisuus, muunneltavuus, esteettisyys ja turvallisuus vahvistuvat. | Lisätään kannettavia tietokoneita ja tabletteja opetuskäyttöön sekä tarvittavat sähköiset oppimateriaalit,<br>perustetaan verkko-opetusluokka (sähköinen oppimisympäristö).<br>Piha-alueen turvallisuutta ja toiminnallisuutta lisääviä ratkaisuja kehitetään yhteistyössä kuntaympäristöpalveluiden kanssa (fyysinen oppimisympäristö).<br>Hankinnoissa ja valinnoissa huomioidaan turvallisuus, kestävyys ja esteettisyys (henkinen oppimisympäristö). | Oppimisympäristöt ovat turvallisia (vähintään 2-3 turvallisuutta tai toiminnallisuutta parantavaa toimenpidettä on toteutettu), viihtyisiä, toiminnallisia ja pedagogisesti tarkoituksenmukaisia, (oppilaiden ja henkilöstön arvio vähintään 4/5).<br>Kestävyys ja esteettisyys on huomioitu kaikissa merkittävissä oppimisympäristöihin liittyvissä hankinnoissa ja toimenpiteissä. |

## PERUSOPETUS (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Myyntituotot | 465 409 | 417 682 | 485 707 |
| Maksutuotot | 8 387 | 10 000 | 10 000 |
| Tuet ja avustukset | 102 719 | 64 850 | 24 800 |
| Muut toimintatuotot | 2 447 | 0 | 0 |
| **Toimintatuotot yht.** | **578 961** | **492 532** | **520 507** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | -2 186 327 | -2 368 903 | -2 355 520 |
| Palvelujen ostot | -1 299 812 | -1 175 551 | -1 272 562 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -108 974 | -162 030 | -115 580 |
| Muut toimintakulut | -618 702 | -621 839 | -631 620 |
| **Toimintakulut yht.** | **-4 213 816** | **-4 328 323** | **-4 375 282** |
| **Toimintakate** | **-3 634 854** | **-3 835 791** | **-3 854 775** |
| Poistot ja arvonalentumiset | -15 812 | -15 462 | -15 082 |
| **Yhteensä** | **-3 650 666** | **-3 851 253** | **-3 869 857** |

### 5.5.3. Esiopetus

**TOIMINTA-AJATUS**

Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan valtakunnallisen esiopetussuunnitelmaa noudatellen inkluusion periaattein niin, että lapsilla on mahdollisuus leikkiä, innostua, kokeilla ja oppia uutta. Lapset kehittävät sosiaalisia taitojaan ja osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla leikkiessään ja toimiessaan, monipuolisessa vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän oppimispolun, kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksella on suuri merkitys lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisemisessä.

Esiopetusta järjestetään Toivakan koulukeskuksessa osana perusopetusta maanantaista perjantaihin.

Kankaisten kyläkoululla esiopetusta järjestetään osana varhaiskasvatusta viskari-eskari-ryhmässä maanantaista perjantaihin perusopetuksen lukuvuoden työ- ja lomapäivien mukaisesti. Lisäksi esiopetusta ostetaan tarvittaessa varhaiskasvatuksen yhteydessä ostopalveluna.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Esiopetuksessa tehdään pedagogista yhteistyötä ja toteutetaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja 1.–2.luokkien kesken. Eskarilaiset leikkivät joka päivä, sisällä ja ulkona, leluilla ja roolileikein. Esiopetuksen tärkein tavoite on kaveritaidot, tunnetaidot ja ymmärrys oppimisen vaatimasta sitkeydestä. Näitä kaikkia taitoja harjoitellaan sekä leikin että luokkamuotoisen opetuksen kautta.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Esiopetus lähellä | Järjestetään esiopetus lähellä kotia ja tulevaa koulua. | Kaikki 6-vuotiaat toivakkalaiset osallistuvat esiopetukseen. |
| **Hyvinvointi** | | |
| Liikkuva eskari | Liikkuva Arki -ohjelman toteuttaminen esiopetuksessa. Oman liikuntasuunnitelman kirjaaminen ja seuraaminen arjessa. Arviointityökalujen käyttöönotto esiopetuksessa. | Liikuntavälineiden ja tilojen aktiivinen käyttö. Fyysinen aktiivisuus päivän aikana on mitattavissa valtakunnallisilla kriteereillä. Liikunnan kokonaismäärän yltäminen valtakunnallisiin suosituksiin. |
| Kaveritaidot | Tunnekasvatustyökalujen käyttö esiopetuksessa. | Lasten tunnesäätelyn itseohjautuvuus vahvistuu ja tunnekasvatuksen pelisäännöt ovat yhteiset kasvatuskumppaneilla. |

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Elinvoima** | | |
| Toivakkalaisen lastenkulttuurin ylläpitäminen. | Kulttuuritapahtumiin osallistuminen; iltatapahtumista tiedottaminen ja yhteistyö kulttuurin tuottajien kanssa. | Kulttuuritapahtumiin osallistuminen ja kulttuuritapahtumien tilaaminen. |
| Tutustuminen oman lähialueen mahdollisuuksiin. | Esiopetus hyödyntää arjessa ympäröivää luontoa sekä osallistuu paikallisiin tapahtumiin mahdollisuuksien mukaan. | Esiopetuksen ryhmät käyvät retkillä ja tutustuvat monipuoliseen Toivakkaan.<br>Perheet tutustuvat toisiinsa ja tulevaan koululaisen arkeen. |
| Suomi 110 vuotta | Suomen itsenäisyyden juhlistaminen erilaisin taidemenetelmin. Omannäköinen 110-vuotias Suomi. | 110-vuotiaan Suomi näkyy toiminnassa. |
| **Infrastruktuuri** | | |
| Kankaisten esiopetuksen oppimisympäristön päivittäminen esiopetustoimintaan | Yhteistyössä kuntaympäristöpalveluiden kanssa kehitetään viskari-eskari-ryhmän tiloja sekä sisällä että ulkona. | Esiopetuksen oppimisympäristön päivittäminen käyttötarkoitukseensa. |
| | | Piha-aitojen toteutuminen |
| Esioppilaitten osallistaminen ympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. | Arkipäivässä aktivoidaan lapsia suunnittelemaan oppimisympäristöään. Osallistetaan lapsia toteuttamaan itsensä näköistä esiopetusympäristöä. | Lapset osallistuvat pihaalueen kehittämiseen. |
| | | Lapset osallistuvat muunneltavan esiopetusluokkatilan kehittämiseen. |

## ESIOPETUS (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Myyntituotot | 22 880 | 21 939 | 5 589 |
| Tuet ja avustukset | 390 | 0 | 300 |
| **Toimintatuotot yht.** | **23 270** | **21 939** | **5 889** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | -126 561 | -139 810 | -119 065 |
| Palvelujen ostot | -79 846 | -84 954 | -72 439 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -5 712 | -10 100 | -2 000 |
| Muut toimintakulut | -77 669 | -79 620 | -53 788 |
| **Toimintakulut yht.** | **-289 789** | **-314 484** | **-247 292** |
| **Toimintakate** | **-266 519** | **-292 545** | **-241 403** |
| Poistot ja arvonalentumiset | -4 392 | -4 295 | -4 190 |
| **Yhteensä** | **-270 911** | **-296 840** | **-245 593** |

### 5.5.4. Vapaa sivistystyö

**TOIMINTA-AJATUS**

Puulan seutuopisto järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Kansalaisopistossa järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Kansalaisopistossa korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Puulan seutuopisto on ajan hengen mukainen ja tulevaisuuden merkityksellinen ja ketterä toimija. Opisto on näkyvä ja innovatiivinen tiedon, taidon, taiteen ja kulttuurin oppimisympäristö. Se on vetovoimaisesta ja korkeasta laadustaan tunnettu toimija, joka reagoi kurssilaisten ja yhteiskunnan tarpeisiin asiakaslähtöisesti yhteistyössä kunnan ja paikallisten toimijoiden kanssa. Puulan seutuopisto on elinikäisen oppimisen tukija vauvasta vaariin.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Hyvinvointi** | | |
| Puulan seutuopiston kurssitarjonta vastaa toivakkkalaisten osaamis- ja hyvinvointitarpeisiin | Tarjotaan kursseja vauvasta vaariin, joihin osallistutaan pitkäjänteisesti sitoutuen. | Puulan seutuopiston kurssitarjonta ja osallistujamäärät kohtaavat. |

**VAPAA SIVISTYSTYÖ (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)**

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintakulut** | | | |
| Palvelujen ostot | -62 000 | -60 000 | -60 000 |
| Muut toimintakulut | -34 618 | -32 066 | -35 726 |
| **Toimintakulut yht.** | **-96 618** | **-92 066** | **-95 726** |
| **Toimintakate** | **-96 618** | **-92 066** | **-95 726** |
| **Yhteensä** | **-96 618** | **-92 066** | **-95 726** |

### 5.5.5. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

#### 5.5.5.1. Kirjasto

**TOIMINTA-AJATUS**

Kirjastolain mukaan kirjasto tarjoaa pääsyn aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjoaa tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon, tarjoaa tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Kirjastolla tulee olla tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö.

Toivakan kirjasto toimii osana Keski-kirjastot –kirjastoverkkoa ja kehittää toimintojaan yhdessä muiden keskisuomalaisten kirjastojen kanssa. Seutuyhteistyö mahdollistaa asiakkaille kaikkien seudun yleisten kirjastojen maksuttoman käytön.

Kattavien palveluaikojen sekä omatoimikirjaston ansiosta kirjaston aukioloajat ovat laajat.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Kirjastopalvelut sijaitsevat kunnan hyvinvointipalveluiden ytimessä vahvistaen kuntalaisten osallisuutta, palveluiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Kirjasto tarjoaa matalan kynnyksen palveluita monikanavaisesti ja tukee kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia. Kirjasto luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, sivistykselle, kulttuurille ja osallisuudelle sekä tarjoaa kaikille kuntalaisille avoimen kohtaamis- ja oppimisympäristön.

Lukuliikahdus Toivakan kirjastoon -monilukutaitosuunnitelma on hyväksytty osaksi kunnan KulttuuriVakka-kulttuurikasvatussuunnitelmaa vuosille 2026-2029. Monilukutaitosuunnitelman mukaiset opastetut kirjastokäynnit ja muut toiminnalliset tunnit järjestetään mahdollisimman tasapuolisesti molemmille kouluille ja varhaiskasvatuksen ryhmille. Kirjasto osallistuu KulttuuriVakka-suunnitelman toteuttamiseen myös tarjoamalla tiloja asiakkaille, järjestämällä tapahtumia ja osallistumalla erilaisiin teemaviikkoihin. Erityisryhmien lukutaidon edistämisen tarpeisiin kirjasto vastaa opastamalla Celia-kirjaston palveluihin sekä toteuttamalla kirjaston kotipalvelutoimintaa yhteistyössä asiakkaan tukihenkilön kanssa. Kirjasto toimii läheisessä yhteistyössä kunnan kulttuuripalveluiden ja hyvinvointipalveluiden kanssa yhteisöllisyyden, elämyksellisyyden, perinteiden ja kulttuurisen osallisuuden vahvistajana. Suomi 110 vuotta -juhlavuosi otetaan suunnittelussa huomioon yhdessä kulttuuripalveluiden kanssa.

Vuoden 2026 talousarvioon kirjattu kunnollisen ja rauhallisen työskentelytilan tarve kuntalaisille ja kesäasukkaille on edelleen olemassa ja siihen pyritään löytämään ratkaisu lähitulevaisuudessa yhteistyössä kuntaympäristöpalvelujen kanssa.

Keski-kirjastojen strategian 2025-28 mukaisesti kirjasto kehittää osaamistaan tulevaisuuteen suuntaavasti ja ottaa käyttöön uusia teknologioita sekä palvelu- ja toimintamalleja. Strategiassa mainittu Keski-kirjastojen yhteisen kirjastojärjestelmän kilpailutus siirtyi vuodelta 2026 vuodelle 2027. Järjestelmän hankinnan ensimmäisen vaiheen kustannusarvio vuodelle 2027 on yhteensä 140 000 euroa, josta Toivakan asukasluvun mukainen osuus on noin 1400 euroa.

Kirjaston henkilökuntaan kuuluvat kirjastonhoitaja (1 htv) sekä hallinnollisia tehtäviä hoitava rehtori-sivistysjohtaja, kirjastonjohtaja (0,06 htv). Lisäksi koulusihteeri avustaa kirjastolla sekä

sijaistaa kirjastonhoitajaa (0,1 htv). Koulusihteerin kouluttaminen työn ohessa kirjaston tehtäviin jatkuu hyödyntämällä alueellisen kehittämiskirjasto AKE Tampereen sekä LVV:n järjestämiä koulutuksia.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Kirjaston lainausjärjestelmän uusiminen | Uuden kirjastojärjestelmän kilpailutus ja projektin käynnistetään osana Keski-kirjastoja | Kirjastojärjestelmän yhteishankinnan ensimmäinen vaihe valmis |
| Uusien asiakastietokoneiden hankkiminen | Kahden tietokoneen ja erillisen tulostimen hankinta | Uudet tietokoneet käytössä jo alkuvuodesta 2027 |
| **Hyvinvointi** | | |
| Lukuharrastuksen ja yhteisöllisyyden lisääntyminen | Yhteistyössä järjestettävät tapahtumat (hyvinvointitapahtuma, lukupiiri, luennot, kunta-laisillat, kulttuurikävelyt) | 17 lainaa/asukas<br>20 tapahtumaa/vuosi |
| Kuntalaisten digiosaamisen vahvistuminen ja digitutor- toiminnan kehittäminen hankeyhteistyössä | Digitutortoiminta, digiaiheinen asiantuntijaluento tai työpaja.<br>Digitutor-toiminnan kehittämishanke | 9 kertaa vuodessa henkilökohtaista digiapua tutoreiden avulla, luento tai työpaja kerran vuodessa.<br>Kirjastojen hankeyhteistyön myötä digitutorointiin on kehitetty lisää toimintatapoja. |

### 5.5.5.2. Kulttuuripalvelut

**TOIMINTA-AJATUS**

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on tuottaa kuntalaisille vauvasta vaariin hyvinvointia, virkistystä ja elämyksiä sekä osallistaa kuntalaisia, yhdistyksiä ja yhteisöjä mukaan kulttuurin tuottamiseen.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Kulttuuripalvelut edistää kuntalaisten hyvinvointia, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja kunnan elinvoimaa tarjoamalla saavutettavia kulttuuripalveluita kaikille ikäryhmille. Toimintaa toteutetaan Kulttuurivakka -kulttuuriohjelman ja -kulttuurikasvatussuunnitelman 2026-2029 mukaisesti yhteistyössä kirjaston, varhaiskasvatuksen, koulujen, nuorisopalveluiden, hyvinvointipalveluiden, kulttuuritoimijoiden, yhdistysten, yritysten, Puulan seutuopiston, seurakuntien sekä lähikuntien kanssa. Kulttuuripalvelut vastaa tapahtumien järjestämisestä, kulttuurikasvatuksen koordinoinnista, paikallisen kulttuuriperinnön säilymisen edistämisestä sekä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamisesta.

Kulttuuripalveluiden vuoden 2027 kehittämisen painopisteitä ovat:

Kulttuurivakka-kulttuuriohjelman mukaisten sisältöjen kehittäminen ja toteutus eri ikäryhmille.

Pellervo Lukumies-näyttelyn valmistelu toteutettavaksi vuonna 2028.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Paikallisen kulttuuriperinnön säilymisen ja tunnettuuden edistäminen. | Edistetään kulttuuriperintöön liittyvien tapahtumien järjestämistä ja toivakkalaisen kulttuuriperinnön näkyvyyttä. | Pellervo Lukumies-näyttelyn valmistelu toteutettavaksi vuonna 2028. |
| Kulttuurin saavutettavuuden kehittäminen. | Tuodaan maksuttomia kulttuuripalveluita eri ikäryhmille helposti saavutettaviin paikkoihin, kuten kouluihin ja kirjastoon. | Kulttuurisisältöjä toteutetaan Kulttuurivakka-suunnitelmien mukaisesti. |
| Kulttuurin, luonnon ja liikkumisen yhteyden vahvistaminen. | Kehitetään erilaisia kulttuurikävelyitä Toivakkaan. | Aloitetaan Pellervo Lukumies-kierroksen, Perinnepolku-materiaalin ja hautausmaakävelyjen suunnittelu. Pilotoidaan ainakin yhtä kulttuurikävelyä. |
| **Hyvinvointi** | | |
| Kuntalaisten yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistuminen kulttuuritoiminnan avulla. | Toteutetaan Kulttuurivakkojen mukaisia tapahtumia eri ikäryhmille yhteistyössä kuntalaisten ja muiden toimijoiden kanssa. | Kulttuuritoiminnan järjestämisessä yhteistyökumppaneina ainakin 1 lähikunta, 2 paikallista yhdistystä / yhteisöä ja vapaaehtoisia kuntalaisia. |

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| Kuntalaisten osallisuuden vahvistuminen kulttuuritoiminnan avulla. | Kehitetään kulttuurivapaaehtoisten toimintaa ja kuntalaisten osallistamista kulttuuritoimintojen sisältöjen suunnitteluun. | Tapahtumien järjestämisessä on mukana vähintään 5 kulttuurivapaaehtoista vuoden aikana. Kirjastolla järjestetään 4 Kulttuuripiknik-tapahtumaa, joiden sisällöt on valittu kuntalaisilta kerätyistä toiveista. |
| Lasten ja nuorten kulttuurikasvatuksen kehittäminen. | Toteutetaan kulttuurikasvatussisältöjä kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisesti. | Jokaiselle ikäryhmälle tarjotaan vähintään 1 esitys ja 1 taidetyötyöpaja tai vierailu kulttuurikohteeseen. |
| **Elinvoima** | | |
| Toivakan vetovoiman ja näkyvyyden vahvistaminen kulttuurin avulla. | Kehitetään ja tuetaan paikallisia kulttuuritapahtumia, niiden näkyvyyttä ja markkinointia. Aloitetaan Pellervo Lukumies-näyttelyn valmistelu. | Tapahtumien näkyvyys ja kävijämäärät kasvavat.<br><br>Näyttelyn teoskartoitus, läheisten haastattelut ja näyttelyn suunnittelua toteutetaan vuoden 2027 aikana asiantuntijatyönä. |
| Ulkopuolisen rahoituksen hyödyntäminen kulttuurin kehittämisessä. | Haetaan hankerahoitusta Pellervo Lukumies -näyttelyn toteuttamiseen. | Osallistutaan näyttelyn rahoittamiseksi vähintään kahteen hankehakuun vuoden aikana. |
| **Infrastruktuuri** | | |
| Kirjaston aseman vahvistaminen kunnan kulttuurin keskuksena. | Järjestetään kirjastossa monipuolista kulttuuritoimintaa, kuten näyttelyitä, kuntalaisiltoja, kulttuuritapahtumia ja kirjailijavierailuja. | Kirjastolla järjestetään vähintään 10 kulttuuritapahtumaa vuoden aikana. |

## KULTTUURI- JA KIRJASTOPALVELUT (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Myyntituotot | 378 | 0 | 0 |
| Tuet ja avustukset | 367 | 100 | 300 |
| Muut toimintatuotot | 273 | 0 | 0 |
| **Toimintatuotot yht.** | **1 017** | **100** | **300** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | -64 763 | -63 550 | -68 307 |
| Palvelujen ostot | -30 670 | -32 759 | -45 326 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -21 915 | -26 500 | -26 500 |
| Muut toimintakulut | -62 888 | -60 199 | -57 645 |
| **Toimintakulut yht.** | **-180 235** | **-183 008** | **-197 778** |
| **Toimintakate** | **-179 217** | **-182 908** | **-197 478** |
| Poistot ja arvonalentumiset | -3 584 | -4 480 | 0 |
| **Yhteensä** | **-182 801** | **-187 388** | **-197 478** |

### 5.5.6. Vapaa-ajan palvelut

**TOIMINTA-AJATUS**

Vapaa-aikapalvelut tuottaa, kehittää, sekä osallistaa kuntalaisia suunnittelemaan ja tuottamaan, monipuolisia, hyvinvointia tukevia vapaa-aikapalveluja ja –tapahtumia kaikenikäisille toivakkalaisille.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Vapaa-aikapalvelut edistää kuntalaisten hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukemalla monipuolisia harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Palveluita kehitetään yhteistyössä paikallisten yhdistysten, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Kunta tukee paikallista yhdistystoimintaa jakamalla yhdistysavustuksia ja tarjoamalla tiloja harrastus- ja vapaa-ajantoimintaan.

Sähköisellä tilavarausjärjestelmällä helpotetaan tilojen varaamista ja käyttöä sekä edistetään tilojen tehokasta hyödyntämistä.

Harrastamisen Suomen malli -hankkeessa kehitetään peruskouluikäisten lasten ja nuorten harrastustoimintaa ja tuetaan harrastamisaktiivisuutta tarjoamalla mahdollisuuksia mielekkääseen ja saavutettavaan vapaa-ajan toimintaan.

Nuoriso- ja vapaa-aikasuunnittelijan palkkakustannus jakautuu 60 % nuorisotyölle ja 40 % vapaa-ajalle.

Vuonna 2027 vapaa-aikapalveluiden keskeisiä kehittämiskohteita ovat

mielekkäiden ja monipuolisten vapaa-ajantoimintojen mahdollistaminen.

järjestöyhteistyön rakenteiden vahvistaminen.

vapaaehtoistoiminnan kehittäminen.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Vahvistetaan paikallista yhdistystoimintaa, yhteisöllisyyttä, vapaaehtoistyötä ja yhteistyön sujuvuutta. | Selkeytetään ja tehdään näkyväksi kunnan ja paikallisten yhdistysten välistä yhteistyötä sekä kehitetään yhteistyön toimintatapoja ja rakenteita. | Järjestöyhteistyön asiakirja valmistuu.<br>Kootaan järjestökyselyn avulla tietoa paikallisten yhdistysten toiminnan vaikuttavuudesta. |
| **Hyvinvointi** | | |
| Tuetaan paikallisten yhdistystoimijoiden mahdollisuuksia tuottaa kuntalaisille vapaa-ajan palveluita. | Myönnetään yhdistysavustuksia kuntalaisten hyvinvointia ja mielekästä vapaa-aikaa edistävän toiminnan tukemiseksi. | Ainakin 10 erilaista järjestöjen ryhmätoimintoa ja tapahtumaa saa avustusta kunnalta. |
| Lisätään kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja paikallisten tapahtumien toteuttamisen edellytyksiä. | Kehitetään tapahtumien järjestämiseen liittyvää vapaaehtoistoimintaa kulttuurivapaaehtoistoiminnan rinnalle. | Määritellään vapaaehtoistoiminnan toimintamalli ja pilotoidaan sitä ainakin yhden tapahtuman yhteydessä. |

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| Mahdollistetaan lapsille ja nuorille mielekäs harrastus. | Harrastamisen Suomen Malli -hankkeen kautta mahdollisimman monella lapsella ja nuorella on mahdollisuus maksuttomaan harrastukseen. | Harrastamattomien lasten ja nuorten määrä vähenee (harrastuskysely). |
| **Elinvoima** | | |
| Vahvistetaan Toivakan vetovoimaa ja tuodaan esiin kunnan monipuolisia harrastus-, tapahtuma- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. | Lisätään Toivakan vapaa-ajan mahdollisuuksien näkyvyyttä ja kehitetään vapaa-aikapalveluiden viestintää. | Vapaa-aikapalveluiden viestinnälle laaditaan viestintäsuunnitelma. |
| **Infrastruktuuri** | | |
| Parannetaan kuntalaisten ja paikallisten toimijoiden mahdollisuuksia hyödyntää kunnan tiloja harrastus- ja vapaa-ajantoiminnassa sekä lisätään tilojen käyttöastetta. | Edistetään harrastus- ja vapaa-ajantilojen monipuolisia käyttömahdollisuuksia ja tilojen varaamiseen liittyvää tiedottamista. | Tilojen monikäyttöisyyttä kehitetään ja välineistöä päivitetään tarpeiden ja toiveiden mukaan.<br>Tilojen käyttöastetta seurataan. |

#### 5.5.6.1. Liikuntapalvelut

**TOIMINTA-AJATUS**

Liikuntapalveluiden tehtävänä on edistää liikunnallista elämäntapaa ja harrastamista sekä edistää liikuntapalvelujen saavutettavuutta.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Liikuntapalvelut edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja aktiivista elämäntapaa tarjoamalla monipuolisia mahdollisuuksia omatoimiseen ja ohjattuun liikkumiseen. Liikuntapalvelut ylläpitää ja kehittää liikunta- ja ulkoiluolosuhteita, tukee paikallista liikuntatoimintaa sekä kannustaa eri ikäisiä kuntalaisia liikkumaan.

Liikuntapalveluita toteutetaan yhteistyössä yhdistysten, seurojen, hyvinvointipalveluiden, koulujen, varhaiskasvatuksen, kirjaston sekä muiden liikuntaa edistävien toimijoiden kanssa.

Vuoden 2027 keskeiset kehittämiskohteet ovat:

kirjaston liikuntavälinelainaus

luontopolut, ulkoilureitit ja muut lähiliikuntaympäristöt

liikuntapaikkojen kävijäseuranta

ohjattujen liikuntamahdollisuuksien kehittäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Edistetään kestävää kulutusta ja kuntalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia liikkua mahdollistamalla liikuntavälineiden yhteiskäyttö. | Kehitetään kirjaston liikuntavälinelainausta yhteistyössä kirjaston kanssa ja edistetään välineiden helppoa saatavuutta. | Ainakin 5 uutta lainattavaa liikuntavälinettä valikoimassa.<br>Tieto lainattavista välineistä vahvistuu, lainausmäärät kasvavat. |
| **Hyvinvointi** | | |
| Kannustetaan kuntalaisia aktiiviseen elämäntapaan ja lisätään arkiaktiivisuutta tarjoamalla helposti saavutettavia mahdollisuuksia liikkumiseen. | Järjestetään matalan kynnyksen liikuntakampanjoita ja tapahtumia. | Toteutetaan vähintään 4 matalan kynnyksen liikuntakampanjaa tai -tapahtumaa vuoden aikana. |
| Tuetaan kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua ohjattuun liikuntaan ja vahvistetaan yhteisöllisyyttä liikunnan avulla. | Järjestetään ohjattua liikuntatoimintaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. | Ainakin 1 maksuton liikuntaryhmä tarjolla lapsille, nuorille ja ikääntyneille. |
| **Elinvoima** | | |
| Vahvistetaan liikuntapalveluiden näkyvyyttä ja kuntalaisten mahdollisuuksia löytää itselleen sopivia palveluita ja osallistua niiden toimintaan. | Kehitetään liikuntapalveluista tiedottamista ja parannetaan palveluita koskevan tiedon löydettävyyttä ja saavutettavuutta. | Vapaa-aikapalveluiden viestinnälle laaditaan viestintäsuunnitelma, jossa liikuntapalvelut vahvasti esillä. |

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Infrastruktuuri** | | |
| Ulkoilu- ja virkistysympäristöjen kehittäminen sekä luontoliikunta-mahdollisuuksien parantaminen osana Toivakan luontobrändiä. | Kehitetään luontopolkujen ja ulkoilureittien käytettävyyttä. | Kartoitetaan reittien kehittämistarpeet. Päivitetään luontopolkujen ja ulkoilureittien verkkosivut, opasteet ja kartat. |
| Vahvistetaan liikuntapaikkojen käyttöä koskevaa tietopohjaa ja tuetaan liikuntaympäristöjen tarkoituksenmukaista kehittämistä. | Parannetaan liikuntapaikkojen kävijäseurantaa liikuntapaikkojen kehittämisen tueksi. | Selvitetään tiedonkeruun tarpeet. Pilotoidaan uudenlaista käyttäjämäärän seurannan tapaa ainakin kahdessa liikuntapaikassa. |

## VAPAA-AJAN PALVELUT (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Myyntituotot | 10 645 | 10 000 | 10 000 |
| Tuet ja avustukset | 16 337 | 0 | 20 300 |
| Muut toimintatuotot | 205 | 0 | 0 |
| **Toimintatuotot yht.** | **27 186** | **10 000** | **30 300** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | -21 010 | -21 314 | -20 596 |
| Palvelujen ostot | -17 460 | -6 484 | -32 389 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -1 662 | -5 350 | -8 050 |
| Avustukset | -581 | -15 000 | -10 000 |
| Muut toimintakulut | -127 601 | -136 066 | -16 982 |
| **Toimintakulut yht.** | **-168 315** | **-184 214** | **-88 017** |
| **Toimintakate** | **-141 129** | **-174 214** | **-57 717** |
| Poistot ja arvonalentumiset | -2 564 | -6 207 | -4 292 |
| **Yhteensä** | **-143 693** | **-180 421** | **-62 009** |

### 5.5.7. Varhaiskasvatus

**TOIMINTA-AJATUS**

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista pedagogista lasten kasvatusta, opetusta sekä hoitamista, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Toimintaa ohjaavat ensisijaisesti varhaiskasvatuslaki sekä varhaiskasvatuksen perusteet.

Ammatillisen varhaiskasvatuksen tehtävänä on suunnitelmallisesti tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, oppimista ja hoitoa yhdessä huoltajien kanssa inklusiivisin toimintavoin. Panostamme hyvään hoidonaloitukseen, kasvatuskumppanuuteen ja suunnitelmalliseen varhaiskasvatukseen ja opetukseen, jonka tarkoituksena on rakentaa vankka perusta tulevaisuuteen. Kasvatuskumppanuus näkyy jo ennen kuin säännöllinen varhaiskasvatusarki alkaa. Tarjoamme perheelle tutustumiskäyntejä tulevaan ryhmään lapsensa kanssa sekä omahoitajan kotikäyntiä. Varhaiskasvatusarkena kasvatuskumppanuus näkyy päivittäisenä yhteistyönä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, säännöllisinä kasvatus ja arviointikeskusteluina ja yhteisinä tapahtumina varhaiskasvatusvuoden aikana. Varhaiskasvatus on yhteistä, tapahtuipa se ammatillisen varhaiskasvatuksen sateenvarjon alla tai kotona.

Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Varhaiskasvatuksen painopistealueina Toivakassa ovat hyvinvoinnin ja arjen taitojen lisäksi, liikuntakasvatus (Liikkuva arki -projekti), tunnekasvatus ja leikin kautta oppiminen. Painopistealueita, kuten varhaiskasvatusta kokonaisuutena, toteutetaan valtakunnallisen suunnitelman perusteella. Toivakka haluaa syventää näitä tulevaisuuden hyvinvointiin tähtääviä opetuksen ja kasvatuksen alueita omilla, tarkennetuilla suunnitelmillaan niin, että ne vastaisivat juuri toivakkalaisten lasten tarpeita.

Liikuntakasvatuksen toteutustyöhön olemme kouluttaneet liikuntaprojektirahoilla kautena vuonna 2026 omia ammattilaisiamme tukemaan lapsen liikuntataitojen kehittymistä ja harjaantumista. Liikuntakasvatus on koko päivä-pedagogiikkaa. Se näkyy lapsen fyysisen aktiivisuuden tukemisena varhaiskasvatusarjessa yhteisistä oppitilanteista päivän rutiineihin. Ammattilaisemme muokkaavat oppimisympäristöä tukemaan lapsen omaehtoista liikuntaa ja omatoimista uusien taitojen harjoittelua. Kirjaamme oman liikuntasuunnitelman, joka sisältää sekä lapsen motorisen kehittymisen työkalut, liikuntaympäristön kehittämisen, että arviointityökalut. Arviointityökaluja käyttämällä seuraamme liikuntakasvatuksen toteutumista varhaiskasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa.

Tunteiden säätely ja ymmärtäminen ovat tulevaisuuden vaatimuksiin tähtäävää kasvatusta ja opetusta. Toivakassa rakennamme oman tunnekasvatuksen opetussuunnitelman ja arviointityökalut. Opetussuunnitelman käyttöön liittyvän koulutuksen aloitamme 2027. Tähtäämme vahvistamaan lapsen tunnesäätelyn itseohjautuvuutta, taitoa sosiaalisissa tilanteissa ja kasvatuskumppanuuteen niin, että tunnekasvatuksen pelisäännöt ovat yhteiset.

Pedagogisen leikin kautta oppimista tukevien työkalujen käyttöönoton koulutus on alkanut 2026 ja jatkuu 2027. Leikissä lapsi harjoittelee tulevaisuuden taitoja yhdessä vertaisryhmänsä kanssa. Keskiöön nousee oppimisympäristö. Oppimisympäristö rakennetaan lapsen ikätaso ja ryhmän yksilölliset tarpeet huomioiden toimivaksi kokonaisuudeksi niin, että se tukee omatoimista

leikkiä ja oppimista. Suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon kaikenlaiset oppijat ja erilaiset tilavaatimukset eri toiminnoille myös rauhallisen työskentelyn mahdollisuuden.

Vuoden 2027 alussa Toivakan varhaiskasvatuksessa on arvioitu olevan noin 100 lasta. Varhaiskasvatus, opetus ja hoito ovat maksutonta kaikille alle kouluikäisille toivakkalaisille lapsille. Tarjoamme ensisijaisesti varhaiskasvatusta Toivakan kunnassa toimivista varhaiskasvatuksen yksiköistä: päiväkotitoiminnasta ja yksityiseltä perhepäivähoitajalta. Käytämme seudullista varhaiskasvatuspalvelua harkinnanvaraisesti. Samaa harkinnanvaraisuutta käytämme palvelusetelin suhteen. Toivakan kunta myy omia vapaita paikkojaan harkinnan mukaan naapurikunnille ja saa niistä myyntituottoja seudullisen maksusitoumussopimuksen mukaisesti.

Perheillä on ollut ja on edelleen mahdollisuus valita kotihoidon tai ammatillisen varhaiskasvatuksen välillä. Mikäli perhe haluaa hoitaa lapsensa kotona, perhe voi hakea kodinhoidon kuntalisää, Muksurahaa, jokaisesta alle kaksivuotiaasta kotihoidossa olevasta lapsesta, silloin kun perheen kaikki alle kouluikäiset lapset hoidetaan kotona. Lisäksi toivakkalaiselle yksityiselle perhepäivähoitajalle maksetaan omista alle kouluikäisistä lapsista muksurahan suuruinen avustus, mikäli hoidossa on vähintään yksi perheen ulkopuolinen hoitolapsi.

Toivakkalainen varhaiskasvatus elää tässä päivässä. Varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Varhaiskasvatus pyrkii vastamaan perheiden erilaisiin tarpeisiin ja hyödyntämään varhaiskasvatuksen laadullisena investointina tulevaisuuteen tähtäävässä Toivakassa.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Varhaiskasvatusyksiköihin investointi kannattaa. Lyhyet matkat varhaiskasvatusyksiköihin. | Tarjoamme ensisijaisesti varhaiskasvatusta Toivakan kunnassa toimivista varhaiskasvatuksen yksiköissä: päiväkodit ja yksityinen perhepäivähoitaja | Kuntalaiset valitsevat ensisijaisesti Toivakan kunnan varhaiskasvatuspalvelut. |
| EdLevo keskitetty varhaiskasvatuksen intra sekä varhaiskasvatukseen että varhaiskasvatuksen ja opetuksen alla toimivaan esiopetukseen. | Vanhemmat hakevat paikkaa varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen keskitetysti | Perheet käyttävät EdLevoa omatoimisesti varhaiskasvatuspaikan hakemiseen, hoitoaikojen hakemiseen ja hoitoaika muutoksiin. |
| | | |
| **Hyvinvointi** | | |
| Hyvinvoivat varhaiskasvatuksen opettajat, hoitajat ja päiväkotiavustajat. | Varhaiskasvatuslain määrittämä (540/2018) suhdeluku toteutuu. Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä kiertävä lastenhoitaja, joka ensisijaisesti tukee päivittäisen varhaiskasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteutumista laadukkaasti | Lakisääteinen suhdeluku jokaisessa varhaiskasvatuksen ryhmässä. |

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| Oppimisympäristö on rakennettu ja rakennetaan ergonomisesti, varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja varhaiskasvatuksen asiakkaitten hyvinvointia tukevaksi. | Touhuvakan kalusteiden päivittäminen 2027 ergonomisiin suosituksiin. | Sairauspoissaoloista 0 % johtuisi pitkäaikaisesta rasituksesta tuki- ja liikuntaelimiin. Tuki- ja liikuntaelimiin kohdistuvien tapaturmien minimointi. |
| **Elinvoima** | | |
| Toivakkalaisen lastenkulttuurin ylläpitäminen. | Kulttuuri tapahtumissa käyminen; iltatapahtumista tiedottaminen ja yhteistyö kulttuurin tuottajien kanssa. | Kulttuuritarjonnan käyttö ja tilaaminen lähialueelta. |
| Ylisukupolvinen yhteistyö | Vierailemme ja otamme vierailijoita päivätoiminnasta. Aktiivinen yhteydenpito järjestäjiin. | Ylisukupolvinen yhteistyö näkyy vierailuissa ja yhteisessä tekemisessä. |
| 110-vuotias Suomi | 110-vuotiaan Suomen juhlistaminen toiminnassa. Taidemenetelmin, musiikin kanssa ja pienimuotoinen tapahtuma. | 110-vuotias Suomi näkyy. |
| **Infrastruktuuri** | | |
| Rakennuskannan ja infrastruktuurin suunnitelmallinen kehittäminen sekä varautuminen tuleviin tarpeisiin. | Yhteistyönä kuntaympäristöpalveluiden kanssa suunnitellaan ja päivitetään sekä varhaiskasvatusyksiköiden sisätiloja että piha-alueita. | |
| | Varhaiskasvatuksen tilojen kehittäminen, muunneltavuus ja tarpeen mukaan laajentaminen, lapsimäärän ja laskennallisen lapsimäärän seuranta | Varhaiskasvatuksen ryhmäkoot vastaavat varhaiskasvatuslain (540/2018) määrittämiä tilojen mitoituksia. |
| | | Vakkarin piha-alueen aidoitus valmiina syyskuu 2027. |
| Turvallinen piha-alue. Liikunnallinen ulkoilu alue. | Ulkotoimintavälineiden uusiminen niin, etteivät ne aiheuta tapaturmariskiä. Turva-alueiden merkitseminen aidoilla. Piharakennusten päivittäminen. | Ulkoilualueen pienrakennusten uusiminen. |

## VARHAISKASVATUS (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Myyntituotot | 71 654 | 76 000 | 71 178 |
| Maksutuotot | 871 | 0 | 0 |
| Tuet ja avustukset | 4 828 | 11 000 | 5 200 |
| Muut toimintatuotot | 3 555 | 0 | 0 |
| **Toimintatuotot yht.** | **80 909** | **87 000** | **76 378** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | -1 019 845 | -1 097 554 | -1 100 671 |
| Palvelujen ostot | -336 473 | -300 117 | -365 325 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -26 148 | -38 670 | -35 320 |
| Avustukset | -141 645 | -172 000 | -182 000 |
| Muut toimintakulut | -180 562 | -204 280 | -216 388 |
| **Toimintakulut yht.** | **-1 704 673** | **-1 812 621** | **-1 899 704** |
| **Toimintakate** | **-1 623 765** | **-1 725 621** | **-1 823 326** |
| Rahoitustuotot ja -kulut | 0 | 0 | 0 |
| Poistot ja arvonalentumiset | -19 148 | -14 267 | -12 105 |
| **Yhteensä** | **-1 642 913** | **-1 739 888** | **-1 835 431** |

### 5.5.8. Nuorisopalvelut

**TOIMINTA-AJATUS**

Nuorisopalveluiden tehtävänä on tukea nuorten kasvua ja omaehtoista toimintaa, edistää nuorten hyvinvointia, osaamista ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä vahvistaa nuorten itsenäistymistä.

Nuorisotyön toimintamuotoja ovat nuorisotilatoiminta, koulunuorisotyö, nuorisovaltuusto, etsivä nuorisotyö, jalkautuva nuorisotyö sekä erilaiset retket ja tapahtumat yhdessä Toivakan ja lähialueiden muiden nuorisotoimijoiden kanssa.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Nuorisotila Nuokkari on auki kahtena arki-iltana viikossa ja lisäksi kerran kuukaudessa perjantaisin tarjoten nuorille turvallisen vapaa-ajanviettopaikan. Koulunuorisotyötä tehdään kolmena päivänä viikossa. Etsivä nuorisotyö on tarpeen mukaan saatavilla Toivakassa, vähintään yhtenä päivänä viikossa. Nuorisovaltuusto kokoontuu suunnitelman mukaisesti. Tapahtumia, teemaviikkoja ja retkiä järjestetään nuorille kuukausittain.

Nuorisotyön tiimissä työskentelevät nuoriso- ja vapaa-aikasuunnittelija, nuorisotyöntekijä, nuorisotilan valvoja (osa-aikainen), etsivä nuorisotyöntekijä (alueella Joutsa-Toivakka-Luhanka) sekä hyvinvointisuunnittelija (nuorisovaltuuston koordinointi).

Nuoriso- ja vapaa-aikasuunnittelija koordinoi nuorisopalvelujen kokonaisuutta, organisoi tapahtumia, retkiä ja kampanjoita, tekee yhteistyötä koulun kanssa sekä toimii nuorisolain mukaisen monialaisen yhteistyöryhmä Nuorisovakan koolle kutsujana. Nuoriso- ja vapaa-aikasuunnittelijan palkkamenot jakautuvat vapaa-ajalle 40 % ja nuorisotyölle 60 %.

Nuorisotyöntekijän työaika jakautuu koulunuorisotyöhön 60 % ja nuorisotilatyöhön 40 %, mutta työaikaa voidaan muuttaa joustavasti tarpeen mukaan. Koulunuorisotyön kehittämiseen saatu aluehallintoviraston avustus päättyy vuonna 2027. Työ pyritään vakiinnuttamaan hankeajan päättymisen jälkeen.

Nuorisotilan valvoja työskentelee nuorisotilalla nuorisotyöntekijän työparina nuorisotilan aukioloaikoina.

Etsivää nuorisotyötä toteutetaan alueellisena yhteistyönä Toivakan, Joutsan ja Luhangan alueilla. Etsivän nuorisotyön tavoitteena on löytää, tukea ja ohjata palveluiden piiriin työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria.

Hyvinvointisuunnittelija toimii nuorisovaltuuston koordinaattorina. Nuorisovaltuusto (NUVA) edistää nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia Toivakassa.

Nuorisopalveluiden vuoden 2027 kehittämisen painopisteinä ovat:

koulunuorisotyön ja vapaa-ajan nuorisotyön toimintamallien vakiinnuttaminen.

nuorten osallistumisen, vaikuttamisen sekä toimintaan ja palveluihin kiinnittymisen vahvistaminen.

kulttuurisen ja liikunnallisen nuorisotyön vahvistaminen osana nuorten hyvinvointia.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Koulunuorisotyön ja vapaa-ajan nuorisotyön toimintamallien sekä henkilöstöresurssin vakiinnuttaminen osaksi kunnan palvelurakennetta. | Toteutetaan koulunuorisotyötä, nuorisotilatyötä ja jalkautuvaa nuorisotyötä suunnitelmallisesti koko toimintavuoden ajan | Nuorisotyö toteutuu palvelusuunnitelman mukaisesti ja nuorisotyön toiminnot tunnetaan.<br>Jalkautuvalla nuorisotyöllä vähintään yksi uusi työmuoto, jota kokeillaan. |
| **Hyvinvointi** | | |
| Nuorten mielen hyvinvoinnin, osallisuuden, terveyden ja turvallisuuden tukeminen. | Nuorille tarjotaan matalan kynnyksen osallistumis-, keskustelu-, kohtaamis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, turvallisia tiloja sekä vahvistetaan nuorten toimintoihin kiinnittymistä. | Koulunuorisotyötä tehdään 3 päivää viikossa lukuvuoden ajan.<br>Nuorisotila auki 2-3 päivää viikossa.<br>Nuorisovaltuusto kokoontuu 4 kertaa vuodessa.<br>Etsivän nuorisotyön palvelua tarvitsevat nuoret pääsevät palvelun piiriin.<br>Osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemukset vahvistuvat (mittarina nuorisokyselyn kysymykset). |
| **Elinvoima** | | |
| Vahvistetaan nuorten kiinnittymistä kotikuntaan ja kokemusta Toivakasta mielekkäänä asuinpaikkana. | Toteutetaan kulttuurista nuorisotyötä, tapahtumia, retkiä ja muuta nuorten toiveisiin perustuvaa toimintaa, tuetaan nuorten liikkumismahdollisuuksia sekä tehdään yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. | Kulttuurisen nuorisotyön iltoja 4 kertaa vuodessa.<br>Retki toisen kaupungin tapahtumaan kerran vuodessa.<br>Kehitetään ainakin 2 liikunnallista retkeä tai tapahtumaa nuorten toiveiden pohjalta.<br>Monipuolistetaan Nuokkarilta lainattavien liikuntavälineiden valikoimaa.<br>Muodostuu toimivia yhteistyömalleja tapahtuma- ja retkitoiminnan järjestämiseen. |
| **Infrastruktuuri** | | |
| Kehitetään Nuokkaria monipuolisena nuorten kohtaamis-, harrastus- ja toimintaympäristönä. | Kehitetään tilaa käyttäjien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti ja vahvistetaan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. | Nuorisotilan käyttöaste kasvaa.<br>Nuorille on tarjolla monipuolista vapaa-ajantoimintaa. |

## NUORISOPALVELUT (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Muut toimintatuotot | 340 | 0 | 0 |
| **Toimintatuotot yht.** | **340** | **0** | **0** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | -32 041 | -49 031 | -78 601 |
| Palvelujen ostot | -8 438 | -14 166 | -15 936 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -1 565 | -2 400 | -3 350 |
| Avustukset | -12 500 | -12 500 | -12 500 |
| Muut toimintakulut | -31 852 | 0 | -4 300 |
| **Toimintakulut yht.** | **-86 396** | **-78 097** | **-114 687** |
| **Toimintakate** | **-86 056** | **-78 097** | **-114 687** |
| **Yhteensä** | **-86 056** | **-78 097** | **-114 687** |

### 5.5.9. Hyvinvointipalvelut

**TOIMINTA-AJATUS**

Hyvinvointipalveluilla vastataan ja huolehditaan monipuolisin tavoin kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja yhteistyöstä, osallisuudesta ja kotoutumisen edistämisestä kunnan eri sektoreiden, muiden paikallisten toimijoiden sekä alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Hyvinvointisuunnittelija tekee monipuolista yhteistyötä kunnan eri palvelualueiden, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa.

**PALVELUSUUNNITELMA**

Hyvinvointia vahvistetaan järjestämällä osallistumismahdollisuuksia, hyvinvointia tukevia tapahtumia, kampanjoita ja muuta ennaltaehkäisevää toimintaa yhteistyössä kuntalaisten, yhdistysten ja seurakuntien, hyvinvointialueen sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa hyvinvointisuunnitelman painopisteet huomioiden. Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat liikunnallisen elämäntavan edistäminen, mielen hyvinvoinnin tukeminen ja osallisuuden ja kuulemisen turvaaminen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on koko kuntaorganisaation yhteinen tehtävä, johon osallistuvat kaikki palvelualueet. Poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä työskentelee hyvinvointisuunnittelijan johdolla ja valmistelee päätöksentekoon tulevia asioita. Työryhmä osallistuu hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman ja hyvinvoinnin vuosiraporttien laatimiseen sekä ennaltaehkäisevien toimintamallien ja hyvinvointia lisäävien palveluiden kehittämiseen.

Hyvinvointisuunnittelija koordinoi vanhus- ja vammaisneuvoston toimintaa, jonka tehtävänä on edistää ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden osallisuutta sekä heidän vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksiaan kunnassa. Kotoutumispalveluilla tuetaan kuntaan muuttaneiden maahanmuuttajien kotoutumista, osallisuutta ja yhdenvertaista osallistumista yhteiskuntaan. Osa kotoutumisen edistämisen palveluista järjestetään ostopalveluina.

Palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään ajantasaista hyvinvointitietoa. Hyvinvoinnin tilaa seurataan säännöllisesti, ja tietoa käytetään päätöksenteon sekä palvelujen kehittämisen tukena kuntalaisten hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

**TOIMINNALLISET TAVOITTEET**

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Kestävyys** | | |
| Hyvinvointityö rakentuu vahvalle ja pitkäjänteiselle yhteistyölle niin paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Yhteistyö mahdollistaa resurssiviisauden. | Toimimme aktiivisena osana erilaisissa hyvinvoinnin yhteistyöverkostoissa. | Hyvinvointisuunnittelija osallistuu verkostoihin rakentaen yhteistyötä kaikilla toiminnan tasoilla. |
| Ylisukupolvinen toiminta rakentuu vakiintuneille toimintamalleille. | Osallistamme tapahtumiin ja niiden järjestämiseen eri-ikäisiä kuntalaisia yhteistyöhön heitä aktivoiden. | Eri sukupolvien vuorovaikutus toteutuu säännöllisesti kunnan järjestämissä tapahtumissa. |

| Tavoite | Toimenpide | Tavoitetaso |
|---|---|---|
| **Hyvinvointi** | | |
| Tuotetaan lisää liikettä kuntalaisten arkeen liikunnallista elämäntapaa edistäen. | Tarjoamme kuntalaisille liikunnanohjausta yhteistyössä muiden liikuntaa tuottavien toimijoiden kanssa. | Kunnassa on tarjolla ohjattua liikuntaa kunnan tuottamana toimintana eri-ikäisille kuntalaisille. Kunnan organisoimia ryhmiä on vähintään kolme vuoden aikana. |
| Tuetaan kuntalaisten omaehtoista liikkumista. | Osallistutaan erilaisiin omaehtoista liikuntaa lisääviin kampanjoihin.<br><br>Laaditaan ja hankitaan kuntalaisten omaehtoisen liikunta-aktiivisuuden seuraamisen mittaristo/välineistö hyvinvointityöryhmän toimesta. | Osallistutaan vähintään kahteen omaehtoista liikuntaa tukevaan alueelliseen tai valtakunnalliseen kampanjaan vuoden aikana.<br><br>Mittaristolla voidaan seurata liikunta-aktiivisuutta ja liikuntapaikkojen käyttäjämääriä. Vuonna 2027 luodaan lähtötaso, johon tulevia vuosia verrataan. |
| Rakennetaan hyvinvointia yhteisin tapahtumin ja kampanjoin. | Toteutetaan yksi suurempi ja useita pienempiä hyvinvointia edistäviä tapahtumia. | Hyvinvointitapahtuma toteutuu omana tapahtumana tai osana muuta kunnan järjestämää tapahtumaa. |
| **Elinvoima** | | |
| Turvaamme palvelujen saatavuutta ja osallistumismahdollisuuksia kaiken ikäisille. Kiinnitämme erityistä huomiota niihin, joilla välimatkat tai toimintakyvyn rajoitteet asettavat haasteita osallistumiselle. | Tarjoamme ikäihmisille asiointi- ja osallistumismahdollisuudet erilaisin kuljetuspalveluin.<br><br>Jaamme tietoa erilaisista mahdollisuuksista osallistua. | Tarjoamme seniorikuljetusta kaikille kriteerit täyttäville kuljetusta tarvitseville.<br><br>Osallistujamäärät kasvavat ja osallistuminen helpottuu. |
| Laadukkaat ja asiakastarpeen mukaiset kotoutumisen palvelut. | Toteutamme laadukkaat matalan kynnyksen kotoutumisen palvelut yhteistyössä eri tahojen kanssa. Erityistä osaamista vaativat palvelut hankitaan ostopalveluna. Järjestämme ”Uuden asukkaan iltoja” maahan muuttaneet huomioiden. | Maahan muuttaneet saavat tarpeidensa mukaiset palvelut kotoutumisen, osallisuuden ja yhteisöön kiinnittymisen tukemiseksi kunnan kotoutumisohjelman mukaisesti yhteistyössä työllisyysalueen kanssa. |
| Viemme kunnan yhteisiä tapahtumia kylille. | Kehitämme kyläkierros-toimintaa vieden hyvinvointiin liittyviä tapahtumia kaikille kylille poikkihallinnollisessa yhteistyössä. | Kohdennamme vuoden aikana jonkin yhteisen kunnan tapahtuman kaikille halukkaille kylille. |

## HYVINVOINTIPALVELUT (SISÄISET JA ULKOISET ERÄT)

| | TP 2025 | TA 2026 | TA 2027 |
|---|---|---|---|
| **Toimintatuotot** | | | |
| Muut toimintatuotot | 7 149 | 12 500 | 6 500 |
| **Toimintatuotot yht.** | **7 149** | **12 500** | **6 500** |
| **Toimintakulut** | | | |
| Henkilöstökulut | 0 | -369 | -369 |
| Palvelujen ostot | -3 984 | -37 800 | -33 160 |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat | -1 023 | -3 700 | -3 040 |
| Muut toimintakulut | -425 | 0 | 0 |
| **Toimintakulut yht.** | **-5 432** | **-41 869** | **-36 569** |
| **Toimintakate** | **1 717** | **-29 369** | **-30 069** |
| **Yhteensä** | **1 717** | **-29 369** | **-30 069** |